บทที่ 3

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องภาษาสันสกฤตผสมในอัธยายที่ 1-4 แห่งคัมภีร์ลลิตวิสตระมีผลสรุปได้ดังนี้

1.ภาษาที่ใช้ในลลิตวิสตระส่วนใหญ่เป็นสันสกฤตแบบปาฬิ แต่ยังคงมีลักษณะของภาษาปรากฤต โดยมากอยู่ในบทร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว ข้อแตกต่างระหว่างภาษาสันสกฤตในคัมภีร์ลลิตวิสตระกับภาษาสันสกฤตปาฬิและกลุ่มภาษาปรากฤตก็คือมีการเปลี่ยนแปลงด้านหน่วยเสียง กล่าวคือในภาษาร้อยแก้วมีร่องรอยปรากฤตอยู่แต่ไม่มาก ส่วนภาษาในร้อยกรองมีลักษณะวิบัติไปมาก หน่วยเสียงหลายหน่วยเสียงเปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในภาษาปรากฤตและการที่มีฉันทลักษณ์บังคับจึงทำให้ลักษณะภาษาคล้ายกับปรากฤตโดยทั่วไป

สำหรับสนธิในบทร้อยกรองร้อยกรอง นิกรณีที่ใช้ไม่ตรงหลักสันสกฤตปาฬิอยู่มาก แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่อยู่ในฐานะจะสนธิแต่ไม่สนธิ กลุ่มที่สนธิแต่สนธิไม่ตรงหลักสันสกฤตปาฬิ การสนธิซ้ำจากสนธิไปแล้วกลุ่มที่ตัดหน่วยเสียงบางหน่วยเสียงทิ้งแทนการสนธิ

ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะเด่นของภาษาปรากฤต การใช้สนธิในร้อยกรองหละหลวมมากถ้าพิจารณาจากสันสกฤตปาฬิ

2.ด้านการสร้างคำและวากยสัมพันธ์

การสร้างคำในร้อยแก้วโดยมากเหมือนสันสกฤตปาฬิ แต่มีลักษณะแตกต่างกันเล็กน้อยโดยเฉพาะเรื่องการแจกวิภักติ์นาม การไม่ใช้ทวิพจน์ การใช้ลิงค์มีการใช้แทนกัน โดยมากใช้แทนกันระหว่างปุงลิงค์และสตรีลิงค์ ส่วนนปุงสกลิงค์มีน้อย มีหลายกรณีที่นปุงสกลิงค์ใช้แทนปุงลิงค์ ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับที่มีอยู่ในภาษาปรากฤต

ในการใช้วิภักติ์อาขยาตในอัธยายที่ 1-4 มีแนวโน้มว่า จะใช้เค้ากริยาที่ลงท้ายด้วยสระ

อะ เป็นส่วนมาก ทั้งในร้อยแก้วและร้อยกรอง

การใช้เค้ากริยาลงท้ายด้วยสระอะนี้ เป็นลักษณะเด่นของกลุ่มภาษาปรากฤต กล่าวได้ว่าสันสกฤตที่ใช้ในลลิตวิสตระไม่เคร่งครัดทางไวยากรณ์ดังสันสกฤตปาณินิมากนัก

ส่วนการใช้กริยากิตก์ ในอัธยายที่ 1-4 แห่งลลิตวิสตระมีบางคำผสมกันสองกาล คือ ปุรวิษฏมานสฺย แต่ก็พบเพียงครั้งเดียว ปรากฏการณ์นี้มิให้เทียบในภาษาบาลีด้วย

สำหรับการเรียงคำในประโยค การเรียงคำในร้อยแก้วมีรูปแบบทั่วไปเหมือนสันสกฤตแบบปาณินิ การเรียงในร้อยกรองขึ้นอยู่กับฉันทลักษณ์เป็นหลัก

3. รูปแบบฉันทลักษณ์ ฉันทลักษณ์ที่ใช้มีข้อน่าสังเกตอยู่ 2 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่มีใช้อยู่แล้วในสันสกฤตแบบฉบับ คือ อุปชาติฉันท์ผสมกันระหว่างฉันท์ประเภทตริษฏุภ คือ อินทรวิเชียรคู่กับอุเปนทรวิเชียร และฉันท์ประเภทชคตี คือ อินทรวงศ์คู่กับวังศัสถะ ข้อแตกต่างจากสันสกฤตแบบฉบับก็คือ ใช้หน่วยเสียงลหุ 2 เสียงแทนเสียงครุ 1 เสียง บางทีก็ลงเสียงครุทั้งที่ฉันทลักษณ์ต้องการลหุ บางทีก็ลงลหุทั้งที่ฉันทลักษณ์ต้องการครุ บางทีก็แต่งจำนวนคำเกินข้อบังคับของฉันท์ คำนิบาตซึ่งเป็นจำพวกบทปูรณะมีมากเกินไปบ้าง บางคำเป็นนิบาตเริ่มต้นข้อความแต่เรียงในตำแหน่งไม่เหมาะสมบ้าง กล่าวได้ว่าถ้าพิจารณาในเชิงวรรณศิลป์ ภาษาที่แต่งบกพร่องอยู่มาก

ประเด็นที่ 2 รูปแบบฉันทลักษณ์บางตอนที่ใช้ในลลิตวิสตระ ได้แนวมาจากมาตราฉันท์ของสันสกฤตมาตรฐาน แต่ไม่ตรงกับฉันทลักษณ์ใดฉันทลักษณ์หนึ่งในภาษาสันสกฤตมาตรฐาน จำนวนมาตราที่ใช้ในแต่ละบาทไม่แน่นอน สันนิษฐานว่าผู้แต่งคิดรูปแบบฉันทลักษณ์ขึ้นใช้เอง

<u>ข้อเสนอแนะ</u>

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้จำกัดขอบเขตการวิจัยอยู่ที่อัธยายที่ 1-4 แห่งคัมภีร์ลลิตวิสตระ ผู้ที่สนใจวิชาการด้านนี้ ก็สามารถจะทำต่อในบทที่ 5 จนกระทั่งถึงบทที่ 27 ได้ตามควร หรือมิฉะนั้น ก็อาจคัดเลือกคัมภีร์ซึ่งบันทึกด้วยภาษาสันสกฤตผสมอื่น ๆ เช่น ทิพยาวทาน ชาดกมาลา และมหาวัสตุ เป็นต้น

นอกจากนี้ในระหว่างทำวิจัย ผู้วิจัยพบว่าภาษาในคานธารีธรรมบทอันเป็นภาษาปรากฤตภาษาหนึ่งซึ่งบันทึกพุทธวจนะไว้มีการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงเป็นลักษณะเฉพาะตนอยู่มาก ผู้สนใจด้านนี้ ก็อาจศึกษาลักษณะภาษาที่บันทึกใน "คานธารีธรรมบท" โดยวิเคราะห์ดูว่าลักษณะภาษารวมทั้งเนื้อหา ได้เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปในรูปใดบ้างโดยละเอียด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย